

ANTANO GUDAIČIO MEDŽIAGINIAI TAPYBOS TYRIMAI

Linas Lukoševičius

LIETUVOS DAILĖS MUZIEJAUS PRANO GUDYNO RESTAURAVIMO CENTRAS

Rūdninkų g. 8, LT-01135 Vilnius

El. p. linas.lukosevicius@gmail.com

Antanas Gudaitis (1904–1989) – vienas žymiausių XX a. lietuvių dailininkų. Tyrinėdami paveikslų medžiaginę sandarą pamėginsime atskleisti ir paties dailininko kintantį kūrybinį gyvenimą. Tai pirmieji žingsniai, bandant surinkti, sukaupti informaciją apie kūrinių medžiaginę struktūrą, kuri papildytų menotyrinius tyrimus ir padėtų plačiau suvokti Gudaičio talentą.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Antanas Gudaitis, fizikiniai tyrimai, cheminiai tyrimai, signatūra, drobė, gruntas.

Šiame straipsnyje norėjome naujai pažvelgti į tapybos klasikų darbus. Iš naujo atrasti, plačiau suvokti, kaip vyko pats kūrybinis procesas, kaip tai atsispindi pačiame kūrinyje. Pažinti autorių ne per pačią asmenybę, o per kūrybinį procesą. Siekėme atskleisti paveikslų tapybos paviršiaus skirtumus, pažvelgti į vidinę, medžiaginę, paveikslo sandarą. Be to, sukauptus informaciją apie kūrinių medžiagas galima tiksliau parinkti, pritaikyti restauravimo metodikas ir medžiagas. Šiame straipsnyje pateikiami Gudaičio kūrybos, tapybos darbų tyrinėjimai yra projekto, kuriuo siekiama sukaupti informaciją apie XX a. dailininkų kūrinių technologijas bei naudotas medžiagas, pradžia. Manychiau, kad šiam darbui atlikti reikės daug laiko ir pastangų. Sukauptos žinios svariai papildytų

menotyrinius tyrimus, taip pat praplėstų šiuolaikinės tapybos matymo, supratimo galimybes.

Norima akcentuoti ir aptarti tris tyrimo būdus, kurie suteikia svarbios informacijos apie medžiaginę kūrinių sandarą: fotofiksaciją, cheminius ir fizikinius tyrimus.

- *Fotofiksacija*. Kūriniai fotografuojami esant tiesioginiam apšvietimui ir slystančioje šviesoje. Fotografuojant tapybos kūrinių paviršių išryškėja tapybos faktūra. Makronuotraukos išryškina atskirus charakteringus autoriaus potėpius. Svarbus ir ypatingų žymių fotografavimas: signatūrų arba kitų užrašų tiek vaizdinėje, tiek nugarinėje pusėje.
- *Cheminiai tyrimai*. Jie padeda išsiaiškinti, ant kokio pagrindo dailininkas kūrė: jeigu ant drobės – ar ant lininės, ar ant medvilninės; kokius gruntus

vardo raidė A, pasirašoma tik pavarde *Gudaitis* (pradedama didžiąja raide), po pavarde dedant brūkšnį. Nuo 1931 m. pasirašoma pavarde (pradedama mažąja raide) – *gudaitis*, po pavarde dedant brūkšnį. Apie 1981 m. kartais pasirašoma pavardės trumpiniu *gud*, po pavarde dedant brūkšnį. Taip pasirašyti paveikslai *Autoportretas su paukščiu* (1981, drb., aliejus), *Du paukščiai pajūryje* (1985, drb., aliejus) ir kt. Dažniausiai pasirašoma aliejiniuose dažuose pamirkytu teptuku ant išdžiūvusio tapybinio sluoksnio.

IŠVADOS

Remdamiesi atliktais tyrimais sužinome, kad ankstyvieji Gudaičio paveikslai nutapyti ant namie austų drobių, paveikslų grunta gaminti paties autoriaus, pagal cheminę sudėtį grunta yra klijiniai, kreidiniai.

Paryžiaus laikotarpiu naudotos fabrikuose austos drobės, jos tankesnės, plonesnės, grunta taip pat fabrikiniai, aliejiniai.

Pokario laikotarpiu autorius naudoja namie austas drobes, gruntų vėl pats gaminasi. Grunta – klijiniai. Maždaug nuo 1960 m. dailininkas tapo ant fabrikuose austų drobių, gruntuotų emulsiniu gruntu.

Morfologiškai ištyrus drobių pluoštus, identifikotas linas, t. y. autorius naudojo tik linines drobes.

Paveikslai nutapyti aliejiniais pramoniniais dažais.

Galima teigti, kad Gudaitis yra tradicinis XX a. dailininkas kalbant apie naudojamas medžiagas, tačiau buvo tiesiog virtuožas ieškodamas kūrinio išraiškos.

LITERATŪRA

- XX a. lietuvių dailės istorija 1900–1940*, t. 2, sudarytojai Ingrida Korsakaitė [ir kt.], Vilnius: Vaga, 1983.
- Sakalauskas Tomas, *Antanas Gudaitis*, Vilnius: Mintis, 1989.
- Senvaitienė Jūratė, Kruopaitė Laima, Bagdzevičienė Jurga, „Pigmentų ir dažiklių naudojimo chronologija“, in: *Lietuvos dailės muziejaus metraštis*, Vilnius, 2007, Nr. 10, p. 70–78.

Gauta 2008-10-10

MATERIAL INVESTIGATION OF ANTANAS GUDAITIS' PAINTING

Linas Lukoševičius

KEY WORDS: Antanas Gudaitis, physical investigation, chemical investigation, signature, canvas, ground.

SUMMARY

Antanas Gudaitis (1904–1989) was amongst the most renowned Lithuanian painters of the 20th century. His varied and multifaceted life was reflected in his works. A work of art for Gudaitis was not a subject, but painting. Most important for him was the development and change of form. The creative process never stops, it is alive, impossible to squeeze into any scheme. The artist used to say that he had no titles for his paintings, he needed them only when a painting was finished.

I will discuss the condition of his paintings and problems related to them from a painting restorer's point of view.

The canvas, the ground, a layer of paint, a brush stroke – all this just a material hiding the information about the creation of a certain painting. Each brush stroke is a transfusion of one's soul into a material structure. We will try to follow the artist's creative life and changes occurring in it by investigating the material side of his paintings. The kind and the structure of the support, type and composition of the ground and the pigments of the paint layer were identified microscopically, microchemically and stratigraphically (restoration scientist Dalia Panavaitė).

These are the first steps in the attempt to collect information that would supplement art historical research and would help to better understand the extraordinary talent of the artist.